

חיוב נשים בטבילה

הרב מאיר שפיגלמן

בחינה מדוקדקת של דברי התורה ביחס לדיני טהרה מעלה עובדה מפתיעה: לעולם אין ציווי מפורש של טבילה לנשים. חיסרון ציווי זה בולט ביולדת, שהרי לא נאמר שם בפירוש כיצד עליה להטהר מימי טומאתה ומימי טהרתה. לגבי זבה, התורה לא היתה חייבת לומר כיצד עליה להטהר, שהרי שלבי טהרתה דומים לטהרת הזב, ולמרות זאת, התורה חוזרת על כל שלבי טהרתה, אולם התורה לא אומרת שעליה לטבול.

(יכול הטוען לטעון שחובת הטבילה בנדה נלמדת ממשכבה - אם הנוגע במשכבה חייב בכבוס בגדים וברחיצה, הנדה עצמה על אחת כמה וכמה. אין כאן מקום להאריך, ברם יצוין שבמספר מקומות אף דבר טהור יכול לגרום לטומאה (כפרה אדומה או פרים הנשרפים), וק"ו שדבר טמא יכול לגרום לטומאה חמורה יותר.)

אף באשת יפת תואר, שם מתבקש דין טבילה, שהרי היא עוברת תהליך גירות, ויש שם ציווי גילוח המהווה חלק מתהליך טהרה, התורה אינה מצווה במפורש על חיוב טבילה.

קיים מקרה אחר יוצא דופן, והוא ציווי הטבילה במקרה של אדם הבא על אשה. אמנם, אף יוצא דופן זה יוכיח על הכלל, שכן שם חובת הטבילה קשורה לטומאת הגבר. דבר זה מוכח מלשון התורה שם. התורה אומרת: "ואשה אשר ישכב איש אתה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב". לכאורה לא היה צריך לחזור ולומר שהאיש צריך לרחוץ, שכן לעיל נאמר כבר שאיש נטמא כאשר יוצאת ממנו שכבת זרע, וממילא חלק מטהרת הטמא היא טבילה. נוסף לכך, נושא הפסוק הוא האשה. התורה צריכה היתה לומר שעל האשה לרחוץ. כיון שהתורה כוללת את ציווי הטבילה של האשה במסגרת ציווי טבילה לשניהם, עלינו לומר שאף כאן אין ציווי טבילה מקורי על האשה.

העולה מהדברים לעיל הוא שאין צווי מפורש של טבילה על האשה. יודגש כאן, שאין כוונתנו להתייחס למקרים בהם אין שום הבדל בין טומאת גבר וטומאת אשה. כאשר אשה נוגעת במת, לכאורה חובת טבילתה אינה שונה מחובת טבילתו של הגבר. אנו מתייחסים לטומאות המיוחדות לנשים.

להלכה, ואין צורך לומר שבתודעתנו, יש חובת טבילה לאשה. צריך להבין שיש מחייב כפול של טבילה:

1. להלכה יש חובת טבילה במקרים רבים בהם לא נאמרה חובת טבילה בתורה. כדוגמה: לא נאמרה חובת טבילה בתורה ביחס לנוגע בנבלת עוף, ואעפ"כ להלכה יש חובת טבילה. (אף כאן, הטוען יכול לומר שניתן ללמוד ק"ו מכבוס בגדים. אין כאן מקום להאריך בסתירת הוכחה זו.) עולה מכאן, שיש חובת טבילה בסיסית כדרך לטהרות מטומאה.

2. ישנה חובת טבילה נוספת (אין כוונתנו לומר שזב צריך לטבול פעמיים. בטבילה אחת הוא יוצא ידי חובת שתי טבילות. ולטבילה זו יש משמעות מיוחדת. בטבילה זו אין אשה מתחייבת. קיימת חובת טבילה אף במקום בו אין טומאה כלל - ככה"ג ביום כפור. ניתן להסיק מכאן שתפקיד טבילה אינו רק ביחס להורדת טומאה. ניתן לפיכך לומר שיש חובת טבילה שאשה אינה מחוייבת בה.

כדי לעמוד על מאפייני טבילה זו, עלינו לנתח את טומאות הזב והזבה. טומאת הזיבה היא הטומאה היחידה באשה הדומה לגבר מחד, ומאידך שונה בחובת הטבילה. ניתוח טומאות אלו יוכל לפיכך ללמדנו מדוע מוטלת חובת טבילה מיוחדת על הגבר ולא על האשה.

הגמ' (ב"ק כד.) מחלקת בין טומאת זב וטומאת זבה: טומאת זב תלויה בראיות, וטומאת זבה תלויה בימים. במילים אחרות, אדם הופך להיות זב, כאשר הוא רואה ראיית זב שלוש פעמים, אף אם זה באותו יום. אשה הופכת להיות זבה אם היא רואה במשך שלושה ימים רצופים. הגמרא לומדת זאת

מגזה"כ: "זאת תהיה טומאתו בזובו - תלה הכתוב את הזב בראיות ואת הזבה בימים". לגזירת הכתוב הזו - כבמקומות רבים אחרים - יש שורש איתן בפסוקים.

הפסוק הפותח את טומאת זב, דומה לפסוק הפותח טומאת נידה:

"איש איש כי יהיה זב	מבשרו זובו	טמא הוא"
"ואשה כי תהיה זבה	דם יהיה זובה בבשרה	שבעת ימים תהיה בנדתה .."

השוואת הפסוקים מלמדת אותנו שאת הפסוק הראשון יש לפסק כפי שפיסקנו, ולא כפיסוק הטעמים (- איש איש כי יהיה זב מבשרו, זובו טמא הוא). ניתן להוכיח זאת גם משיקולים אחרים: המלה "זב" מופיעה בפרשת תמיד כתואר לאדם, ולא כפועל המציין זיבה. אף הפסוק לאחר מכן מסביר שהזיבה היא מבשרו: "וזאת תהיה טומאתו בזובו רר בשרו את זובו ..", ובכך הוא משלים את תאור הפסוק הקודם. לא ניתן לפיכך לומר שכוונת הפסוק היא לומר שהאדם זב מבשרו. בעלי המסורה פיסקו את הפסוק בצורה שונה מהפשט, מטעמים אחרים שאין כאן המקום לפרטם. טעמים אלו אינם קשורים לפשט הכתוב, כפי שמוצאים במקומות רבים נוספים.

השוואת שני פסוקים אלו מלמדת אותנו, שבעוד שבזב הדגש המרכזי הוא על טומאתו, בנדה הדגש הוא על הימים בהם היא נידה. כך משמע מהפסוק הפותח את טומאת זבה: "ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים ... כל ימי זוב טמאתה כימי נדתה". טומאת הזב והזבה מתוארים בצורה דומה, ברם יש הבדל בין שני התאורים:

"כל המשכב אשר ישכב עליו	הזב	יטמא"
"כל המשכב אשר תשכב עליו	כל ימי זובה	כמשכב נדתה יהיה לה"

אף כאן ברור שבזב ההתייחסות היא לעצם היותו זב, ובזבה ההתייחסות היא לימי זיבתה.

ניתן אם כן להסיק שטומאת הזב נובעת מעצמו, ואילו טומאת הזבה והנדה נובעת מהימים בהם היא זבה. במילים אחרות: הזב טמא כיון שהוא מקור זיבה. הזבה והנדה טמאות כיון שכל יום בו הן זבות מוגדר כיום זיבה. כל יום זיבה מגדיר את האשה כטמאה. טומאת נדה מיוחדת בכך שהיא נמשכת שבעה ימים מלאים, ולא עד בוקרו של היום השביעי, כטומאת זב, מת ומצורע. לפי האמור לעיל הסבה פשוטה: טומאת נדה נובעת מכך שהימים הללו מוגדרים כימי זיבה: כיון שהיא מועדת להיות רואה בימים אלו, היא טמאה; כיון שהיא מועדת לראות עד סוף היום השביעי, היא לא יכולה להטהר עד הלילה השמיני. משא"כ בטומאות אחרות התלויות בתהליך ספירה.

החלוקה לעיל משתמעת אף ממקומות אחרים:

א. בטומאת יולדת התורה חוזרת ומתייחסת פעמים מספר לטומאת הימים. יולדת עוברת ימי טומאה וימי טהרה, כפי שהתורה מציינת פעמים מספר. דבר זה מובלט בפתחת הפרשה: ימי טומאתה הם כימי נדתה. כוונת התורה אינה לומר שזמן הטומאה הוא כזמן טומאת נדה, כפי שמוכיח הפסוק ביחס לנקבה: "וטמאה שבועים כנדתה". שם ברור שאין הכוונה לזמן אלא לרמת הטומאה. מהקבלת הפסוקים עולה שאף ביחס לזכר זוהי כוונת התורה, וממילא, במילים "כימי נדת דותה טמא" כוונת התורה לתאר שטומאתה מתייחסת לימים, כפי שטומאת נדה מתייחסת לימים.

ב. התורה אומרת שכל שוכב עם נדה יהיה טמא כטומאת נדתה, וטומאה זו היא טומאת שבעה ימים. התורה מדגישה שטומאה זו היא טומאת שבעה, משום שללא הדגשה זו היינו אומרים שאין מקום לטומאת שבעה ביחס לגבר, לפי שאין הוא צפוי לראות במשך שבעה ימים. מאידך, ניתן היה לחשוב שאף אם האשה גומרת את טומאתה בעוד יום, הגבר יטמא שבעת ימים. עולה מכאן שיש מסגרת של טומאת שבעת ימים, וכאמור לעיל, אין מסגרת מעין זו בשום טומאה אחרת. (דברים אלו אינם מדויקים, שכן אפשר שאף טומאת מת דומה לטומאה זו, ואכמ"ל.) ניתן לפיכך להבין שהדגשת שבעת הימים מטרתה לציין שבמקרה זה יש מסגרת של טומאת שבעה ימים אף בגבר, למרות שבגבר אין בד"כ טומאה בשל הימים.

מעתה ניתן לומר שתפקיד הטבילה הוא בהורדת חלות הטומאה שיש על האדם. הורדה זו נדרשת רק במקרה בו האדם הוא מקור הטומאה, ולא כאשר טומאת האדם נובעת מהגדרת היום כיום טומאה. עולה מכאן, שכאשר אשה נטמאת במת או בצרעת, היא אכן חייבת לטבול. רק כאשר מקור הטומאה הוא זיבה או נידות, אין היא חייבת לטבול מדין זה, אלא רק כחלק מתהליך הורדת הטומאה.

*****

כדי להרשם יש לשלוח בקשה לכתובת

MAJORDOMO@ETZION.ORG.IL

עם התוכן :

. GET YHE-TEST H-SUBSCRIBE

קיימת גם מערכת שיעורים באנגלית. כדי לקבל רשימת השיעורים, יש לשלוח בקשה לכתובת :

LISTPROC@JER1.CO.IL

עם התוכן :

. INFO YHE-ABOUT

בשאלות אפשר לפנות למשרד הישיבה 02-9931-456 ולבקש את משרד האינטרנט, או לכתוב

לכתובת YHE@JER1.CO.IL

*****

כל הזכויות שמורות 1996 ישיבת הר עציון